

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 11. august 2016

J.nr. 2015-96-dmk

Indberetning nr. 4/2016

Emner:

- *Lagmanden holdt sin åbningstale, den såkaldte "Olajtale", i forbindelse med starten på det nye lagtingsår den 29. juli. Lagmanden lagde i talen vægt på den positive udvikling på Færøerne, men holdt sig ellers tæt til koalitionsgrundlaget fra efteråret 2015 og kom ikke med nye markante politiske initiativer eller udmeldinger.*
- *Den nye ordning med salg af fiskerettigheder via auktion ser ud til at indbringe de forventede indtægter, men der er delte meninger om, hvorvidt ordningen har været vellykket eller ej.*
- *Magni Arge fra partiet Tjóðveldi har meddelt, at han i en periode til efteråret tager orlov fra Folketinget for at indtage sin plads i Lagtinget og få mere føling med det politiske liv på Færøerne.*
- *Moodys rating af Færøerne er uændret Aa3.*
- *Der er nu for alvor ved at komme gang i projektet med at bygge to undersøiske tunneller til en forventet samlet pris på over 2 mia. kr. Der skal afgives bud på projektet til september, hvorefter man håber på at kunne indgå aftale senest i begyndelsen af november, så selve byggeriet kan påbegyndes i år.*
- *Turismen blomstrer og lufthavnen har haft et rekordstort antal passagerer.*

Lagmandens Olajtale

Der blev den 29. juli 2016 taget hul på det nye lagtingsår med lagmandens åbningstale, den såkaldte Olajtale. Rigsombuddets oversættelse af åbningstalen er vedlagt denne indberetning.

Lagmand Aksel V. Johannesen lagde i åbningstalen stor vægt på den positive udvikling på Færøerne, der gør, at mange færinger ser muligheder på – og flytter hjem til – Færøerne. Derudover kom lagmanden i åbningstalen ind på nogle af de centrale elementer, som allerede er nævnt i koalitionsgrundlaget; så som en pensionsreform, en fiskerireform, ændringer i sundhedsvæsenet og overtagelse af sagsområderne udlændingeområdet, luftrummet samt person-, familie- og arveretten. Lagmanden nævnte også, at landsstyret vil stræbe efter selvstændigt medlemskab af Nordisk Råd, EFTA og WTO, samt at man vil revurdere den udenrigspolitiske fuldmagtslov. Endvidere gentog lagmanden koalitionsgrundlagets punkt om, at et forslag til en færøsk forfatning skal til folkeafstemning i efteråret 2017.

Under den efterfølgende debat i Lagtinget kom især Sambandspartiet ind på arbejdet med en færøsk forfatning (stjórnarskipan). Lagmanden har inviteret alle partier i Lagtinget til at deltage i arbejdet med en færøsk forfatning, og de første møder med deltagelse af partierne har været afholdt, men Sambandspartiet er kritisk over for det videre arbejde. Partiets formand Bárður Nielsen efterlyste flere gange under debatten et klart svar fra lagmanden på spørgsmålet om, hvorvidt en færøsk forfatning ligger inden for eller uden for rammerne af den danske grundlov. Hvis den skal ligge uden for rammerne af den danske grundlov, så er Sambandspartiet ikke med i det videre arbejde, siger Bárður Nielsen. Bárður Nielsen har også udtalt, at Javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) har ladet sig trække længere mod selvstændighed af de to andre partier i koalitionen, Framsókn og Tjóðveldi, og at selvstændigheden åbenbart skal listes ind af bagdøren.

Omkring arbejdet med en færøsk forfatning udtalte lagmanden tidligere i juli måned, at det er planen at have møder om et forfatningsforslag med alle partiformændene hver anden uge, indtil arbejdet er afsluttet. Lagmanden ser for sig, at arbejdet med forfatningsforslaget kan afsluttes i løbet af efteråret 2016, hvorefter det kan fremsættes i Lagtinget, hvor et særligt nedsat udvalg med repræsentanter for alle partier skal behandle forslaget. Forslaget kan så efter planen vedtages i Lagtinget foråret 2017 med henblik på en folkeafstemning om forslaget i oktober 2017, udtalte lagmanden.

Folkeflokkens formand, Jørgen Niclasen, er bekymret for, at de store planer, som landsstyret har, vil medføre store udgifter og øget beskatning, men han nævnte samtidig, at landsstyret ikke rigtig er kommet videre med deres reformplaner, for både arbejdsgrupperne vedr. fiskerireformen og pensionsreformen har fået forlænget deres tidsfrister.

Arbejdet med en fiskerireform er den største knude, der skal løses nu, ifølge en artikel i Sosialurin fra den 1. august 2016. Den nuværende ordning om erhvervsmæssigt fiskeri udløber ved udgangen af 2017, så der skal findes en ny ordning. Det i foråret nedsatte udvalg, jf. min Indberetning nr. 2/2016, skulle efter planen have afsluttet sit arbejde den 1. august, men har nu fået forlænget fristen til 1. oktober 2016. Ifølge Sosialurin er der stor uenighed i udvalget – især mellem dem der repræsenterer fiskerierhvervet i udvalget og så de øvrige. Uenigheden går bl.a. på salg af fiskerettigheder via auktion eller ej.

Salg af fiskerettigheder via auktion

Som redegjort for i min Indberetning nr. 2/2016 fik landsstyremanden for fiskeri hjemmel til at sælge retten til at fiske følgende mængder i 2016 på auktion:

- 1) 9.000 tons makrel
- 2) 4.000 tons nordhavssild
- 3) 20.000 tons blåhvilling
- 4) 3.000 tons bundfisk i Barentshavet

Der blev i perioden 11.-22. juli 2016 gennemført ni auktioner, jf. nedenstående oversigt. Ved de åbne auktioner var de udbudte mængder offentligt tilgængelige, alle budgivere kunne se de andre budgiveres bud, og der blev budt, indtil ingen længere bød over. Ved de lukkede auktioner blev buddene afleveret i lukket kuvert inden en fastsat tidsfrist, og de budte mængder og beløb var hemmelige, indtil kuverterne blev lukket op på udbudsstedet.

Fiskeauktioner 11. - 22. juli 2016				
Åbne auktioner	Art	Mængde, tons	Gennemsnitlige	
			pris, kr. pr. kg.	Værdi, kr.
11. juli	Bundfisk i Barentshavet (Russiske del)	1.200	2,98	3.576.,000
14. juli	Makrel	3.500	3,52	12.326.500
14. juli	Nordhavssild	2.000	3,56	7.129.00
21. juli	Makrel	3.500	3,82	13.386.750
21. juli	Nordhavssild	2.000	3,58	7.167.600
I alt åbne auktioner		12.200		32.880.850
Lukkede auktioner	Art			
14. juli	Bundfisk i Barentshavet (Russiske del)	600	3,40	2.040.000
18. juli	Bundfisk i Barentshavet (Norske del)	600	4,50	2.700.000
21. juli	Bundfisk i Barentshavet (Russiske del)	600	3,25	1.950.000
22. juli	Makrel	2.000	3,60	7.200.000
I alt lukkede auktioner				13.890.000
I alt åbne og lukkede auktioner				46.770.850

I bemærkningerne til lovforslaget, der danner baggrund for auktionerne, blev det nævnt, at der var tale om en ny markedsorienteret ordning, hvor mange forhold spiller ind, fx fangsttallene og Færøernes fangstmuligheder, hvorfor det er vanskeligt at vurdere indtægterne fra auktionerne. Indtægterne blev ifølge lovforslaget skønnet til 50-55 mio. kr. Der udestår fortsat auktion af 10.000 tons blåhvilling på både lukket og åben auktion, som finder sted omkring månedsskiftet august/september 2016. Der er derfor udsigt til, at indtægterne bliver på niveau med eller højere end det budgettede.

Der har været delte meninger om, hvorvidt forsøget med auktionerne har været vellykket eller ej. I Olajtalen nævner lagmanden selv, at der kan stilles spørgsmål ved, om der har været den ønskede konkurrence om fiskerettighederne, men han konstaterer samtidig, at indtægterne bidrager til at finansiere væsentlige samfundsfunktions.

Høgner Hoydal, landsstyremanden for fiskerianligger, mener, at man har fået godt indblik i, hvad fiskerettighederne er værd. og at man har gjort sig væsentlige erfaringer med dette forsøg, som man kan anvende i det videre arbejde med fiskerireformen. Høgner Hoydal erkender, at man dog ikke har fået svar på, hvordan det bliver lettere for andre, som ikke allerede er i erhvervet i forvejen, at få en fod inden for og få del i rettighederne.

Der har ved auktionerne været mellem tre og otte budgivere, hvor det så er endt med, at mellem to og seks budgivere fik del i kvoterne. Den åbne auktion af bundfisk i Barentshavet skilte sig dog ud ved, at der var tre budgivere, men der var kun én ”vinder”, idet J.F.K. Trol fra Klaksvík løb med alle budene (bundfisken på den åben auktion blev solgt i 24 linjer/dele på mellem 25 og 100 tons). J.F.K. Trol købte endvidere en del af bundfisken på den lukkede auktion. Hanus Hansen fra J.F.K. Trol har efterfølgende udtalt, at de så sig nødsaget til at købe de 10 procent igen, som de havde mistet af sidste års kvote, for at kunne opretholde produktionen og overholde indgåede leveringsaftaler.

Fra anden side i erhvervet forlyder det, at de slet ikke havde nogen reel mulighed for at deltage i forsøgsauktionen, da der ikke er tale om en konkurrence på lige vilkår. Som eksempel nævnes, at de skibe, der allerede har fået tildelt fiskerettigheder i Barentshavet svarende til 120 mio. kr., har så stor en konkurrencemæssig fordel, at det ikke ville nytte noget at byde op imod dem.

Magni Arge orlov fra Folketinget

Magni Arge (Tjóðveldi) har annonceret, at han vil tage orlov fra Folketinget. Det vil sandsynligvis ske fra engang i starten af oktober, men han vil først tage endelig stilling til tidspunktet og orlovens varighed, når det nye folketingsår starter.

Magni Arge finder folketingsarbejdet spændende, men føler også, at han mangler kontakten til den færøske politik, som han skal repræsentere i Folketinget. For at få føling med, hvad der rører sig på Færøerne og i Lagtinget, vil han derfor tage en ”tørn i Lagtinget til efteråret”.

Magni Arge blev valgt ind i Lagtinget ved det seneste lagtingsvalg, men sidder nu i Folketinget som suppleant for landsstyremedlem Høgni Hoydal, efter at han blev valgt som nummer to på Tjóðveldis liste efter Høgni Hoydal ved det seneste folketingsvalg.

Hvem der i givet fald skal afløse Magni Arge i Folketinget, da Tjóðveldi ikke tillader dobbeltmandater (både Folketing og Lagting), er uvist. Nummer tre og fire på listen fra seneste folketingsvalg er nu begge landsstyremedlemmer (Kristina Háfoss og Sirið Stenberg), mens nummer fem er den nuværende gruppeformand i Lagtinget og formand for Lagtingets Udlandsudvalg (Annita á Fríðriksmørk). Nummer seks på listen er Tórbjørn Jacobsen, der ikke er valgt i Lagtinget og nu er borgmester i Runavík.

Moodys rating af Færøerne uændret

Kreditvurderingsinstituttet Moodys har i deres seneste vurdering af Færøerne fastholdt ratingen Aa3.

Moodys nævner bl.a. følgende forhold, der *styrker* Færøernes kreditværdighed:

- Fiskal autonomi med mulighed for fleksibilitet både hvad angår indtægter og udgifter
- Reformen vil forbedre de offentlige finansers langsigtede holdbarhed
- Stabile relationer med Danmark
- En succesfuld implementering af en langsigtet plan for reduktion af underskuddet på finansloven
- Stor likviditet, der reducerer refinansieringsrisici

Følgende forhold *udfordrer* ifølge Moodys Færøernes kreditværdighed:

- Den færøske økonomis afhængighed af fiskeri og fiskeopdræt
- Højt gælds niveau, der dog forventes at have en nedadgående trend
- Refinansieringsrisiko grundet gældsstruktur og afhængighed af kortsigtede lån med løbetid på fem år

Af forhold, der kan medføre en *bedre rating*, nævner Moodys en kombination af følgende:

- At man opnår langsigtet balance på det offentlige budget

- En stabil gældsreduktion tilbage til niveauet før finanskrisen
- Mindre afhængighed af kortsigtede lån

Følgende forhold kan ifølge Moodys medføre en *dårligere* rating:

- Manglende implementering af den planlagte reduktion af underskuddet på de offentlige finanser
- Øget gældssætning
- En svækkelse af Færøernes relationer med Danmark
- Udefra kommende påvirkning af den færøske fiskeindustri

Moodys vurdering kan læses i sin helhed via dette link:

http://da72ec4c49cd7ed8057c-a6079c230690f8e53709e84257891700.r60.cf1.rackcdn.com/myfiles/1470412205_faroeislandsmoodyscreditopinion2016.pdf

Arbejdet med de to planlagte undersøiske tunneller

Det ser nu ud til, at der for alvor kommer gang i projektet med de to store undersøiske tunneller, der skal forbinde Streymoy med henholdsvis Eysturoy og Sandoy. De to tunneller vil alt i alt koste ca. 2,1 mia. kr. ifølge de foreløbige vurderinger. Streymoyartunnelen skal påbegyndes først og ca. to år senere følger Sandoyartunnelen. Det 100 pct. offentligt ejede aktieselskab P/F Eystur-Sandoyartunnelen skal stå for bygning og drift af de to tunneller. Selskabet får en aktiekapital på 400 mio. kr., resten skal lånefinansieres.

To udenlandske koncerner, hvoraf der er færøsk deltagelse i det ene, er prækvalificeret og er anmodet om at komme med deres tilbud på arbejdet med tunnellerne. Der er tale om et fællesprojekt for de to tunneller, som de to koncerner skal indlevere deres bud på den 12. september 2016. Derefter tilstræber man at indgå kontrakter om byggeriet sidst i oktober eller starten af november. Det er målet, at arbejdet på Streymoyartunnelen kan gå i gang for alvor inden årets udgang. Man har hidtil brugt op imod 20 mio. kr. til at forberede tilkørselsveje og arbejdsområdet til Streymoyartunnelen for at være klar til at gå videre med projektet, når aftalerne er indgået.

Man undersøger i øjeblikket mulighederne for finansieringen af projektet. Ifølge tunnelselskabets direktør er det endnu for tidligt at sige noget konkret om mulighederne, men landsstyremanden for trafikantliggander, Henrik Old fra Javnaðarflokkurin, har udtalt, at det bør være muligt at få lån med en løbetid på 15 år og en rente på 2,5 pct. om året. Direktøren har hertil sagt, at det nok ikke er helt ved siden af.

Stigende antal rejsende via lufthavnen på Færøerne og øget turisme

Der blev i juli 2016 sat rekord i antal rejsende på én måned via Vágar lufthavn. I alt 42.955 passagerer benyttede lufthavnen, hvilket er en stigning på 5,3 pct. i forhold til juli året før. Hidtil i år har der været knap 175.000 passagerer til og fra lufthavnen på Færøerne, hvilket svarer til en samlet stigning på 6 pct. i forhold til 2015. Samtidig har regulariteten også været rekordhøj, hvilket til dels skyldes gunstige vejforhold, men også at Atlantic Airways har haft gavn af investeringen i den mest avancerede indflyvningsteknologi RNP 0.1.

Færøerne oplever i øjeblikket en stor fremgang i turismen. Lagmanden nævner i sin Olajtale også, at turisterhvervet er i stor udvikling og nu står for 9 pct. af Færøernes eksportværdi.

Med venlig hilsen

Dan M. Knudsen